EINE VERHANDLUNG ÜBER DIE PROLETARISCHEN SPORTVEREINE

Zeitungsartikel, einsprachiges Dokument

Jüdischer Sport in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen

פרייע יוגנט

דאס שטייגט שוין אריבער אלץ!

די נייעסטע שאנד-טאט פון „רויטז" באנדיטיזם

Bildnachweis: Titelseite der „Di Fraye Yugnt“. From the Archives of the YIVO Institute für Jewish Research, New York, CC0 1.0

Download des Digitalisats

Zur englischen Sprachfassung: https://www.copernico.eu/en/link/6790d48ac68397.08058970

Metadaten

Haupttitel	אַ מישפּעט [מישפט] איבער די פּראָלעטאַרישע ספּאָרט=קלובן
Autor:in	Anonymus
Sprachen	Jiddisch
Quelle	Anonymus: A mishpet iber di proletarishn sport-klubn. In: Di fraye yugnt 9 (1932), H. 3. S. 11-12.
Quellentyp	Zeitungsartikel
Bestandshaltende Einrichtung	YIVO Institute for Jewish Research
Rechteinformation (historische Quelle)	Public Domain Mark 1.0
Übersetzer:in	Lisa Glöckner
Rechteinformation (Übersetzung)	CC BY-NC-SA 4.0
Autor:in (Kommentar)	Lisa Reich
Rechteinformation (Kommentar)	CC BY-NC-SA 4.0

Die hier dokumentierte Verhandlung über die proletarischen Sportvereine, die im Januar 1932 in Warschau stattfand, bietet aufschlussreiche Einblicke in die ideologische, soziale und kulturelle Dimension der proletarischen Sportbewegung im frühen 20. Jahrhundert. In einem Zusammenspiel von Anklage, Verteidigung und Expertenbeiträgen wird die Rolle des Sports für die Arbeiterjugend kritisch hinterfragt.

Transkription (Jiddisch)

אַ מישפּעט [מישפּט] איבּער די פּראָלעטאַרישע ספּאָרט=קלוּבּן

-"זונטיק דעם 17-טן יאַנוּאַר האָט די וואַרשעווער „יוגנט
אָרגאַניזאַציע אינגעאָרדנט אַן עפּנטלעכע מישפּעט [מישפּט] איבּער די
פּראָלעטאַרישע ספּאָרט-קלוּבּן. אַ ריזיקער אויפלאָם [עולם] פּון יוגנטלעכע
-אַרבּעטער האָט אויסגעפּילט דעם גרויסן זאַל פּונם „אַרבּעטער
היים" ביז איבּער די בּרעגעס. פּאָרזיצער פּון געריכט איז געווען
.כ׳ [ח׳] י. ראָזען, בּאַשולדיקער כ׳ [ח׳] י. קענער פאַרטיידיקער כ׳ [ח׳] נ
טיטלמאַן. די כ׳׳כ [חח׳] י. אַבּראַמאָוויטש און א. וויסבּאָרד
.זענען אַרויסגעטרעטן אַלס עקספּערטן

דער כ׳ [ח׳] ראָזען האָט געעפנט די פּאַרהאַנדלונגען מיט אַ
קורצער דערקלערונג וועגן ציל פונם עפּנטלעכן מישפּעט [מישפּט] און
-געגעבּן דאָס וואָרט דעם כ׳ [ח׳] קענער צו פּאָרמולירן דעם בּאַשולד
-דיקונגס-אַקט. דער בּאַשולדיקער וויזט אויף, אַז די אַרבּעטער
ספּאָרט-קלוּבּן האָבּן איבּערגענומען אַסאַך [אַ סך] כּעסרוינעס [חסרונות] פון דער
-בּירגערלעכער ספּאָרט - בּאַוועגונג. אָנשטאָט פאַקטיש מיטצו
העלפן צו דער פיזישער אַנטוויקלונג פֿון דער אַרבּעטער-יוגנט
[אָנשטאָט איינצופירן בּיי זיך די נוצלעכסטע ספּאָרט-געבּיטן, וו[י
.גימנאַסטיק, אויספלוגן, שווימען, גליטשן, לייכט־אַטלעטיק א. אַ
וו, וועלכע האָבּן אַ פּאָזיטיווע וירקונג אויפן געזונט-צושטאַנד
פון דער אַרבּעטער-יוגנט זענען די היינטיקע פּראָלע[ט]אַרישע
ספּאָרט־קלוּבּן לערנען [לרוב] נישט מער ווי פּינג־פּאָנג קלוּבּן אום ווינ־
טער און פוטבּאָל־דרוזשינעס : אום זומער. די דאָזיקע 2 געבּיטן
-זענען די אינציקע טעטיקייט פון די מיינסטע אַרבּעטער
ספּאָרט-קלוּבּן, און דאָס איז שעדלעך. פוטבּאָל-שפּיל – און דער
איקער [עיקר] פוטבּאָל-מעטשן – איז אַמוויניקסטן צוגעפאַסט צום
שלעכט-דערנערטן און אָפּגעשוואַכטן אָרגאַניזם פונם יוגנטלעכן
אַרבּעטער און דערצו נאָך, וען יוגנטלעכע אַרבּעטער שפּילן

אין פּוטבּאָל יעדן פאַרנאַכט עטלעכע שאָ [שעה] און שאַבּעס [שבת] דעם גאַנצן טאָג, אַזוי ווי דאָס איז פאַקטיש אין דער פּראָווינץ, דאַן האָט אַזאַ מין ספּאָרט. אַ שעדלעכע ווירקונג. פּינג-פּאָנג ווידער איז אויסשליסלעך אַ פּוסטער פאַרווילונגס-שפּיל פאַר בּורזשואַזע זינדלעך, אָדער אין בּעסטן פאַל אַן אומשולדיקער שפּיל פאַר יונגע קינדער, ווָאס האָט מיט דער פּיזישער אַנטוויקלונג פון דער אַרבּעטער-יוגנט אַבּסאָלוט קיין שום שייכעס [שײַכות] נישט. דער פּעלער פון די דאָזיקע ספּאָרט-געבּיטן איז אויך דאָס, ווָאס אין זייער שפּיל נעמען אָנטייל בּלויז צוּ עטלעכע מאַן און די מאַסע האָט דאָ די ראָל פון פּאַסיוון צושויער – בּעיס [בעת] אין די אַנדערע ספּאָרט-צווייגן קענען זיין אַקטיוו צענדליקער און אַפילע [אַפֿילו] הונ דערטער יוגנטלעכע אין יעדער שטאָט.

דער רעדנער בּאַשולדיקט ווייטער די אַרבּעטער-ספּאָרט קלוּבּן, אַז זיי האָבּן זיך ביז איצט נאָך נישט בּאַפריי – און

האָבּן אַפילע [אַפֿילו] ערנסט נישט געפּרוווט צוּ בּאַפרייען זיך פונם רעקאָרדיזם און מיסטערשאַפּטס-מאַניע, ווָאס זענען בּיים היינטיקן טאָג די בּוילעטסטע [בולטסטע] כאַראַקטער-שטריכן פונם בּורזשואַזן ספּאָרט. דאָסגלייכן איז עס אַ שווערער פעלער פון די היינטיקע פּראָ לעטאַרישע ספּאָרט-קלוּבּן, ווָאס זיי האָבּן נאָך ביז היינט נישט [אייגנעפירט בּיי זיך אַ געהעריקע קולטור פּאָליטישע אויפקלערונג[ס אַרבּעט און האָבּן נישט אין אַ גענוגנדער מאָס זיך בּאַמיט צוּ ווערן אַ ווירקזאַמער קלייזאַיען [כּלי־זיין] אינם בּאַפרייונגס-קאַמף פון דער בּאַוווסטזיניקער יידישער אַרבּעטערשאַפט.

נאָכן בּאַשולדיקער האָט בּאַקומען דאָס ווָארט דער פאַר טיידיקער כ׳ [ח׳] טיטלמאַן, ווועלכער האָט אויסגעפירט אַז: ביז איצט האָט מען געשריגן, אַז מען דאַרף זיך בּיכלאַל [בכלל] נישט פאַרנעמען מיט ספּאָרט, וויל דאָס ציט אָפּ די אַרבּעטער-יוגנט פונם פּראָ פעסיאָנאַלן און פּאָליטישן קאַמף, און היינט האָט די בּאַשולדיקונג שוין געמילדערט איר טאָן. דער בּאַשולדיקונגס-אַקט – האָט געטאַינעט [געטענט] דער פאַרטיידיקער-האָט זיך צופיל אָפּגעשטעלט אויפן פּינג־פּאָנג שפּיל, אָבּער ער וויל דערפון נישט רעדן, וויל ווועלכער ספּאָרט־קלוּב לייגט דען דערויף אַכט [?] די קולטור-אַרבּעט איז פאַרנאַכלעסיקט צוליב דעם, וויל די אָנפירנדע אינסטאַנצן פון די אידעישע אָרגאַניזאַציעס קאָמאַנדירן נישט אין די ספּאָרט קלוּבּן די אַנטשפרעכנדע קולטור-טוער. ער וויזט אָן, אַז די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס מוזן מער אויפמערקזאַמקייט שענקען ,דער ספּאָרט-באַוועגונג, וויל זי כאַפּט אַרום טויזנטער יוגנטלעכע

וועלכע זענען לעכאַטכילע [לכתּחילה] וויט פון דער אַרבעטער-בּאַוועגונג און
-אַדאַנק דעם ספּאָרט ווערן זיי צוּבּיסלעך צוגעצויגן צוּ דער פּראָ
.לעטאַרישער יוגנט־אָרגאַניזאַציע

-דאַן האָבּן בּאַקומען ווערטער די עקספּערטן. כ׳ [ח׳] אַבּראַמאָ
ויטש, אַלס ספּאָרט-אינסטרוקטאָר און גימנאַסטיק-לערער, האָט
.קוידעמקאָל [קודם־כּל] אויף אַ זייער אינטערעסאַנטן און פּאָפּולער
אויפֿגעקלערט די בּאַגריפן ספּאָרט און פיזישע דערציונגן
-דאַן האָט ער פאַכּמעניש אָנגעוויזן, וויּ שעדלעך ס׳איז דער רע
קאָרדיזם און וואָס עס דאַרף זיין דער אייגנטלעכּער ציל פון
דער פּראָלעטאַרישער ספּאָרט-בּאַוועגונג. דער צווייטער עקספּערט
דער כּ׳ [ח׳] וויסבּאָרד, האָט זיך דער איקער [עיקר] אָפּגעשטעלט אויף
דער פּראַגע פון געזעלשאַפּטלעך-קולטורעלער אַרבּעט אין די
.ספּאָרט-קלובּן

-דעמזעלבּן אָוונט זענען נאָך אויסגעהערט געוואָרן 6 אי
.דעס [עדות]: 2 פון דער בּאַשולדיקונג און 4 מיצאַד [מצד] דער פאַרטיידיקונג
די צדדים [צדדים] האָבּן געשטעלט פּראַגן און די איידעס [עדות] האָבּן געגעבּן
.זיערע ענטפערס לעטוויוועס [לטובת], אָדער קעגן דער בּאַשולדיקונג

|12|
-דערווייל איז געוואָרן האַלבּ 1 און ס׳איז נישט מעגלעך גע
וען דעמזעלבּן אָוונט צוּ פאַרענדיקן דעם מישפּעט [מישפט], אַזוי אַז ער
האָט געמוזט אָפּגעלייגט ווערן. דאָנערשטיק דעם 28 יאַנואַר איז
פאָרגעקומען דער העמשעך [המשך]. פון 9 אַזייגער ביז האַלבּ צוועלף
אינאָוונט האָט געדויערט דאָס פאַרהערן די איידעס [עדות], וועלכע
האָבּן זיך געמאָלדן פון זאַל. צווישן די איידעס [עדות] זענען געווען
אַזעלכע, וועלכע האָבּן אַמאָל געהערט צוּ ספּאָרט־קלובּן און
,היינט האָבּן זיי ערנסטע טאָינעס [טענות] צוּ דער ספּאָרט־באַוועגונג
פאַרוואָס זי איז געבּויט אייזיטיק, פאַרוואָס אַ טיל ספּאָרט־
שפילן ווערן אַזוי פיל איבּערגעטריבּן, פאַרוואָס מען פירט נישט
דאָרט קיין קולטור־אַרבּעט א.אַ.וו. דער גרעסטער טיל פון די
איידעס [עדות] זענען געווען זאַכלעך און אינטערעסאַנט. ס׳האָבּן אָבּער
[אויך נישט געפעלט קיין קאָמישע עפיזאָדן. אַזוי זענען לעמאָשל [למשל
[אַרויסגעטרעטן 2 איידעס [עדות] מיצאַד [מצד] ספּאָרט־קלובּן, וועלכע געפינען[
[זיך אונטער דער האַשפּאָע [השפעה] פון די אַזוי גערופענע „רויטע“, או[ן
זיי האָבּן געוואָלט זייער איידעס [עדות] זאָגן אויסנוצן פאַר דעמאַגאָנישע
העץ-רעדעס קעגן פועלי-ציון. אָבּער די ענערגישע פירונג פונם
פאָרזיצער האָט צונישט געמאַכט זיערע פרוון און זיי זענען
,דורכן כ׳ [ח׳] ראָזען אַזוי געזומען געוואָרן אויף אַ קריץ־פאַרהער

.אַז זיי האָבן זיך פֿאָרשטעלט [פֿשוט] לעכֿערלעך געמאַכט

אַלס כאַראַקטעריסטיק פֿאַר זייער דעמאַגאָגיע זאָל דינען
פֿאָלגנדער פֿאַקט: אין די „שטערן"-קלוּבן – האָט געזאָגט איין
כֿאָכֿעם [חכם] – פירט מען אַזעלכע ספֿאָרטן, וואָס פֿאַסן-צו געוויסע
קערפּערטיילן פון יוגנטלעכן, אַז ער זאָל בעסער קאָנען דינען
דער פֿאַשיסטיש-קאַפּיטאַליסטישער ראַציאָנאַליזאַציע, בעיִס [בעת] אין
,די „רויטע" ספֿאָרט-קלוּבן ווערן אויסגעבילדעט די קערפּערטיילן
וועלכע קומען צונויץ אין דער רעוואָלוציע. . איינער פון די דאָזיקע איידעס [עדות] האָט געהאַט אַ טאַינע
[טענה], פֿאַרוואָס די „שטערן"-קלוּבן זיצן אין פֿאַרבאַנד פון די אַר־
בעטער-ספֿאָרט־קלוּבן ז. ר. ס. ס. . אָבער אויף דער פראַגע
פון פֿאָרזיצער האָט ער אַליין געמוזט צוגעבן, אַז אויך די
רויטע" ספֿאָרט־קלוּבן זענען געזעסן אין ז. ר. ס. ס. אַזוי לאַנג„
וי מ׳האָט זיי נאָר געלאָזט. ס׳איז אויך דורך אַן אַנדער אי־
דעס [עדות] פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז וען די פעפעסישע מערהייט
.האָט (סאָף [סוף] 1927) אויסגעשלאָסן די „רויטע" קלוּבן פון ז. ר. ס. ס
האָבן די „רויטע" זיך געוועלט צו פֿאָרשטייער פון די
שטערן"־-קלוּבן , אַז מ׳זאָל פאַר זיי אינטערוועניר, זיי זאָלן„
"קענען בלייבן אין ז. ר. ס. ס. די פֿאָרשטייער פון „שטערן
האָבן דערפאַר געקעמפט, אָבער נישט געפֿויעלט [געפֿועלט]. וען דער
פֿאָרזיצער שטעלט דעם איידעס [עדות] אַ פראַגע, צי אַ ר„ רויטע"
פראָפּ. פאַריינען זענען נישט אָנגעשלאָסן אוּן באַמיען זיך נישט
.צו זיין אָנגעשלאָסן אָן דער צענטראַל-קאָמיסיע פון די פראָפּ
.פאַריינען, וו די מערהייט האָט, פונקט וי אין ז. ר. ס. ס
דיזעלבע פ. פ. ס. אוּן צי די „רויטע" זיצן נישט אין פאַר־
-באַנד פין די קאָאָפּעראַטיוון, וו די דייע [דעה] האָט היינט די „סאַ
-נאַציע", – ווערט שוין דער איידעס [עדות] אינגאַנאַנצן צעמישט. אינ
"טערעסאַנט איז אויך געווען דער מאָמענט, וען דער „רויטער
איידעס [עדות] האָט אַרויסגעשטעלט די טאַינע [טענה], אַז די „שטערן"־קלוּבן
דערציען שלעכט זייערע מיטגלידער, אוּן אַלס ראַיע [ראיה] האָט ער
געבראַכט דעם פאַקט, אַז אַ „שטערן"-מיטגליד, וואָס אַן אָרד־
,"נער האָט אים נישט געוואָלט אַריינלאָזן אין „אַרבעטער־הויִם
האָט דעם אָרדנער געטאָן אַ קלאַפּ. דער פֿאָרזיצער פרעגט
:[דעם איידעס [עדות

?איר האַלט, אַז דאָס איז נישט פֿאָלעטאַריש –
.דער איידעס [עדות]: אוודאי
.[דער פֿאָרזיצער: איך בין מיט אייך פולשטענדיק מאַסקים [מסכים
-נאָר זאָגט מיר פאַר איין וועג, וי וועט איר אָנרופן די האַנד

-לונג פון איערע כאַווייַרים [חבֿרים], וועלכע האָבן פאָריקע וואָך אַריין

,געשטאָכן דאָ אין „אָרבעטער-הייַם“ אַ מעסער, אַן אָרדנער
? וועלן ער האָט זיי נישט געוואָלט לאָזן באַפאַלן אַ פאַרזאַמלונג
דער אייַדעס [עדות]: שולדיק איז דער אָרדנער וואָס האָט זיי
...נישט געוואָלט אַריינלאָזן

.אין זאַל בערעכט אויס אַ געלעכטער

האַלב 12 אַזייגער האָבן זיך אָנגעהויבן די לעצטע רעדעס
פון באַשולדיקער און פאַרטיידיקער און נאָך אַ קורצער רעזיומע
פונם פאָרזיצער איז האַלב 1 אַזייגער מיט קימאַט [כּמעט] אַלע שטימען
:פון פאַרזאַמלטן אוילאָם [עולם]–אָנגענומען געוואָרן פאָלגנדער אורטייל
-אויסהערנדיק די באַשולדיקונגס און פאַרטיידיקונגס וואָרט„
[טער, וואָ אויך די מיינונגען פון די עקספערטן און אייַדעס [עדות
-שטעלן פעסט די פאַרזאַמלטע אויפן מישפעט איבער די פראָלע
-טאַרישע ספאָרט-קלובֿן, אַז די היינטיקע פראָלעטאַרישע ספאָרט
באַוועגונג האָט אַ גאַנצע רי כעסרוינעס [חסרונות], וועלכֿע מוזן אינם
אינטערעס פון דער יוגנטלעכֿער אַרבעטערשאַפט וו אַמגיכֿסטן
.באַזייטיקט ווערן

-די וויכטיקסטן כֿעסרוינעס [חסרונות] זענען דאָס, וואָס די פראָלע
טאַרישע ספאָרט-באַוועגונג האָט ביז איצט נישט באַוויזן צו
באַפרייַען זיך פון רעקאָרדיזם און מייסטערשאַפטס-מאַניע. די
פראָלעטאַרישע ספאָרט-קלובֿן האָבן ביז איצט נישט געשענקט
קיין געהעריקע אויפמערקזאַמקייט יענע ספאָרט-געביטן, וועלכֿע
האָבן אַ דירעקטע שייכֿעס [שײַכות] מיט דער פאַקטישער פיזישער דער־
,ציונג, וו וואַנדערן, גימנאַסטיק, שווימען, גליטשן און דאָגסלייכן
,נאָר זיי האָבן ביז איצט אַן אויפמערקזאַמקייט כֿאַראַקטער פון פוטבאָל
אָדער פינג-פאָנג קלובֿן און די דאָזיקע צווייגן וועלן באַטריבן
-ווערן אַן איבערמעסיקער פאָרם. אַ גרויסער פעלער פון דער היינ
טיקער פראָלעטאַרישער ספאָרט-באַוועגונג איז אויך דאָס, וואָס אין
-אַסאַך [אַ סך] ספאָרט-קלובֿן וועלן נישט געפירט קיין שום, און אין אַנדע
.רע אַ נישט גענוגנדע פראָלעטאַרישע קולטור-פאָליטישע אַרבעט
די פאַרזאַמלטע טראָגן דערפאַר אַרויס דעם אורטייל, אַז
די פראָלעטאַרישע ספאָרט-קלובֿן מוזן גרינטלעך ענדערן זייערע
,טעטיקייטס-פאָרמען. די טעטיקייט אויף די געביטן פון פוטבאָל
אָדער פינג-פאָנג מוז רעדוצירט ווערן אויף אַ מינימום און עס
דאַרפן איינגעפירט ווערן די אַלע אַנדערע געביטן, וועלכע האָבן
-אַ דירעקטע שייכעס [שײַכות] צו דער פיזישער דערציונג פון דער אַרבע

טער-יוגנט פּאַראַלעל מיט דער פאַקטישער פיזישער דערציונג דאַרף געפירט ווערן אַן אַנטשפּרעכנדע קולטור-אַרבּעט, וועלכע זאָל זיין אין פולן העסקעם [הסכּם] מיט די צילן און אידייען פון דער רעוואָלוציאָנערער אַרבּעטערשאַפט".

Die Editionsrichtlinien finden Sie hier ↗.

Übersetzung (Deutsch)

Eine Verhandlung über die proletarischen Sportvereine

von Lisa Glöckner ↗

Am Sonntag, den 17. Januar, organisierte die Warschauer Organisation "Yugnt" eine öffentliche Verhandlung wegen der proletarischen Sportvereine. Eine riesige Menge von jugendlichen Arbeitern füllte den großen Saal des "Arbeiterheims" bis zum Äußersten aus. Der Vorsitzende des Gerichts war Genosse I. Rozen, Ankläger Genosse I. Kener, Verteidiger Genosse N. Titlman

N. Titlman

Nekhemia Titelman war einer der engsten Mitarbeiter von Oyneg Shabes (Ringelblum-Archiv), Aktivist der linken Po'ale Tsiyon (auch: Po'ale Zion oder Poale Zion) und Mitbegründer des Sportvereins Shtern/Gwiazda (Stern). Für Oyneg Shabes trug er eine umfassende Sammlung der Folklore des Warschauer Ghettos (Witze, Anekdoten und Straßenlieder) zusammen. Titlman wurde 1943 ermordet.

[1]. Die Genossen I. Abramovitsh und A. Vaysbord traten als Experten auf.

Der Genosse Rozen eröffnete die Verhandlungen mit einer kurzen Erklärung über das Ziel der öffentlichen Verhandlung und erteilte dem Genossen Kener das Wort, die Anklage zu formulieren. Der Ankläger weist daraufhin, dass die Arbeitersportvereine einige Fehler der bürgerlichen Sportvereine übernommen haben. Anstatt wirklich bei der physischen Entwicklung der Arbeiterjugend mitzuhelfen, anstatt bei sich die nützlichsten Sportbereiche einzuführen, wie Gymnastik, Ausflüge, Schwimmen, Eislaufen, Leichtathletik und andere, die eine positive Wirkung auf den Gesundheitszustand der Arbeiterjugend haben, seien die heutigen proletarischen Sportvereine in Hülle und Fülle nicht mehr als Tischtennisvereine während des Winters und Fußballmannschaften im Sommer. Diese 2 Bereiche seien die einzigen Tätigkeiten der meisten Arbeitersportvereine und das sei schädlich. Fußballspiel – und vor allem Fußballwettkämpfe – seien am wenigsten geeignet für den schlecht ernährten und geschwächten Organismus der jugendlichen Arbeiter und darüber hinaus, wenn jugendliche Arbeiter jeden Abend etliche Stunden Fußball spielen und an Shabbes den ganzen Tag, so wie es tatsächlich in der Provinz vorkomme, dann habe eine solche Art von Sport eine schädliche Wirkung. Tischtennis sei hingegen ausschließlich ein sinnloser Zeitvertreib für bourgeoise Söhnchen, oder bestenfalls ein unschuldiges Spiel für junge Kinder, das mit der physischen Entwicklung der Arbeiterjugend absolut keinen Zusammenhang habe. Der Fehler dieser Sportbereiche sei auch der, dass in ihrem Spiel nur einige Männer teilnehmen und die Masse dort die Rolle des passiven Zuschauers vertrete – während in den anderen Sportzweigen dutzende und sogar hunderte Jugendliche in jeder

Stadt aktiv sein könnten. Der Redner beschuldigt weiterhin die Arbeitersportvereine, sich bis jetzt noch nicht befreit zu haben – und nicht einmal ernsthaft versucht hätten, sich von Rekordwahn und Meisterschaftsmanie zu befreien, die heutzutage die offensichtlichsten Charakterzüge des bourgeoisen Sports seien. Ebenso sei es ein schwerer Fehler der heutigen proletarischen Sportvereine, dass sie bei sich bis heute noch keine angemessene Kultur politischer Aufklärungsarbeit eingeführt und sich nicht in ausreichendem Maß bemüht haben, wirksame Waffen im Befreiungskampf der bewussten jüdischen Arbeiterschaft zu werden.

Nach dem Ankläger bekam das Wort der Verteidiger Genosse Titlman, bekommen, der folgendes ausführte: Bis jetzt habe man geschrien, dass man sich im Allgemeinen nicht mit Sport beschäftigen müsse, weil das die Arbeiterjugend vom professionellem und politischen Kampf ablenke, und heute hat die Anklage ihren Ton schon gemildert. Die Anklage – argumentierte der Verteidiger – habe sich zu sehr mit dem Tischtennisspiel aufgehalten, aber er möchte nicht darüber reden, denn welcher Sportverein schenkt darauf Beachtung[?] Die Kulturarbeit sei deswegen vernachlässigt, weil die leitenden Behörden der ideologischen Organisationen in den Sportvereinen nicht das Kommando über die entsprechenden Kulturaktivisten haben. Er gibt an, dass die politischen Organisationen der Sportbewegung mehr Aufmerksamkeit schenken müssen, weil sie tausende Jugendliche umfasse, die anfangs weit entfernt von der Arbeiterbewegung seien und dank des Sports nach und nach zu der proletarischen Jugendorganisation angezogen werden würden.
Dann kamen die Experten zu Wort. Genosse Abramovitsh, als Sportinstrukteur und Gymnastiklehrer, erklärte zuallererst auf eine sehr interessante und verständnisvolle Art die Begriffe Sport und physische Erziehung. Dann zeigte er fachmännisch auf, wie schädlich der Rekordwahn sei und was das eigentliche Ziel der proletarischen Sportbewegung sein müsse. Der zweite Experte, der Genosse Vaysbord, hielt sich vor allem mit der Frage der gesellschaftlich-kulturellen Arbeit in den Sportvereinen auf.

An demselben Abend wurden noch sechs Zeugen angehört: zwei von der Anklage und vier vonseiten der Verteidigung. Die Seiten stellten Fragen und die Zeugen gaben ihre Antworten zugunsten oder gegen die Anklage.

|12| Währenddessen wurde es halb 1 und es war nicht mehr möglich, die Verhandlung am selben Abend zu beenden, sodass sie verschoben werden musste. Donnerstag, den 28. Januar, wurde die Weiterführung wieder aufgenommen. Von 9 Uhr bis halb 12 abends dauerte das Verhören der Zeugen, die sich aus dem Saal gemeldet haben. Unter den Zeugen waren solche, die einst den Sportvereinen angehört hatten und heute ernsthaften Groll gegen die Sportbewegung hegen, weshalb sie einseitig konstruiert worden sei, weshalb ein Teil der Sportspiele so sehr übertrieben werden würde, weshalb man dort keine Kulturarbeit führe usw. Der größte Teil der Zeugen war sachlich und interessant. Komische

Episoden fehlten jedoch auch nicht. So äußerten sich zwei Zeugen vonseiten des Sportvereins, die sich unter dem Einfluss der sogenannten „Roten“ befinden und ihre Zeugenaussagen für demagogische Hetzreden gegen Poyle-Tsien

Po'ale Tsiyon

auch: Poale-Zion

Po’ale Tsiyon war eine zionistisch-sozialistische Partei, die sich 1901 in den polnischen, ukrainischen und litauischen Gebieten des Russländischen Reiches gegründet hatte. Die Gründung war eine Reaktion darauf, dass sich die sozialdemokratische jüdische Arbeiterpartei Bund gegen den Zionismus ausgesprochen hatte. Lokale Ableger gründeten sich in zahlreichen Ländern der jüdischen Diaspora. Schließlich wurde sie in Palästina durch die Arbeiterpartei Mapai und später Avoda abgelöst.

nutzen wollten. Aber die energische Führung des Vorsitzenden machte ihre Versuche zunichte und sie wurden durch Genosse Rozen so ins Kreuzverhör genommen, dass sie sich einfach lächerlich machten.

Als charakteristisch für ihre politische Hetze soll folgender Fakt dienen: In den „Shtern“-Vereinen

„Shtern“-Vereinen

Auch bekannt als Gwiazda (poln. für Stern) oder Gwiazda-Shtern (poln. und jidd. für Stern). Es war die Sportorganisation der linken Poʿale Zion.

– hat ein kluger Mensch gesagt – leitet man einen solchen Sport, der zu gewissen Körperteilen von Jugendlichen passe, sodass er der faschistisch-kapitalistischen Rationalisierung besser dienen könne, während in den „roten“ Sportvereinen die Körperteile ausgebildet werden würden, die in der Revolution zu nutzen kommen.

Einer der Zeugen beschwerte sich, weshalb die „Shtern“-Vereine im Verband der Arbeitersportvereine ZRSS

ZRSS

Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych Rzeczypospolitej Polskiej (ZRSS) (Dt.: Polnischer Arbeitersportverband) oder auch (ZRSS RP) bestand zwischen 1925–1939 und 1945–1948.

sitzen, aber auf die Frage des Vorsitzenden musste er selbst zugeben, dass auch die „roten“ Sportvereine so lange im ZRSS gesessen haben, wie man sie noch gelassen hat. Es wurde auch durch einen anderen Zeugen festgestellt, dass als die Mehrheit der PPS-Mitglieder

PPS-Mitglieder

P.P.S. (Polnische Sozialistische Partei).

die „roten“ Vereine vom ZRSS (Ende 1927) ausgeschlossen hat, sich die „Roten“ zu den Vertretern der „Shtern“-Vereine gewandt hätten, dass man für sie intervenieren solle, dass sie im ZRSS bleiben könnten. Die Vertreter des „Shtern“ hätten dafür gekämpft, aber haben sich nicht durchgesetzt. Als der Vorsitzender dem Zeugen eine Frage gestellt hat, ob eine Reihe „roter“ prof.[essioneller] Vereine nicht angeschlossen seien und sich auch nicht bemühen, ohne das Zentralkommittee der prof.[essionellen] Vereine angeschlossen zu sein, wo die Mehrheit exakt wie in der ZRSS dieselbe P.P.S habe und ob die „Roten“ nicht im Verband der Kooperativen säßen, wo der Einfluss heute die „Sanacja“

„Sanacja“

Autoritäres Regime in der Zweiten Polnischen Republik (1926–1939).

habe, wird der Zeuge schon ganz durcheinander. Interessant war auch der Moment, als der „rote“ Zeuge die Behauptung hervorbrachte, die „Shtern“-Vereine erzögen ihre Mitglieder schlecht, und als Beweis brachte er den Fakt, dass ein „Shtern“-Mitglied, den ein Ordner nicht in das „Arbeiterheim“ hereinlassen wollte, den Ordner geohrfeigt hätte. Der Vorsitzende fragt den Zeugen:

> – Ihr glaubt, dass das nicht proletarisch gewesen sei?
> Der Zeuge: Zweifellos
> Der Vorsitzende: Ich stimme Ihnen vollkommen zu. Nur sagen Sie mir bei dieser Gelegenheit, wie Sie die Handlung von Ihren Genossen nennen würden, die letzte Woche einen Ordner mit einem Messer hier im „Arbeiterhaus“ durchstochen haben, als er sie nicht in eine Versammlung hat eindringen lassen?
> Der Zeuge: Der Ordner ist schuldig, der sie nicht hineinlassen wollte.
> Im Saal bricht Gelächter aus.

Um halb 12 begannen die letzten Reden des Anklägers und Verteidigers und nach einem kurzen Resümee des Vorsitzenden wurde um halb 1 – mit fast allen Stimmen der versammelten Menge – folgendes Urteil angenommen:

„Nach Anhören der Anklage- und Verteidigungsansprachen, sowie der Meinungen der Experten und Zeugen, stellen die Versammelten auf der Verhandlung über die proletarischen Sportvereine fest, dass die heutige proletarische Sportbewegung eine ganze Reihe von Fehlern hat, die im Interesse der jugendlichen Arbeiterschaft so schnell wie möglich behoben werden sollten:
Die wichtigsten Fehler sind die, dass die proletarische Sportbewegung bis jetzt nicht gezeigt hat, sich von Rekordwahn und Meisterschaftsmanie zu befreien. Die proletarischen Sportvereine haben bis jetzt jener Sportgebiete keine Aufmerksamkeit geschenkt, die direkt

für die tatsächliche physische Erziehung relevant sind, wie Wandern, Gymnastik, Schwimmen, Eislauf und dergleichen. Sie haben bis jetzt nur einen einseitigen Charakter von Fußball- oder Tischtennisverein und diese Zweige werden in übermäßiger Form betrieben. Ein großer Fehler der heutigen proletarischen Sportbewegung ist auch der, dass in einigen Sportvereinen keine und in anderen eine nicht genügend proletarische kulturpolitische Arbeit geführt wird.
Die Versammelten verkünden daher das Urteil, dass die proletarischen Sportvereine ihre Tätigkeitsformen gründlich ändern müssen. Die Tätigkeit in den Bereichen des Fußballs oder Tischtennis sollte auf ein Minimum reduziert werden und es müssen alle anderen Bereiche eingeführt werden, die einen direkten Zusammenhang mit der physischen Erziehung der Arbeiterjugend haben, parallel mit der tatsächlichen physischen Erziehung muss eine entsprechende Kulturarbeit geführt werden, die in vollem Einvernehmen mit den Zielen und Ideen der revolutionären Arbeiterschaft sein soll."

Die Editionsrichtlinien finden Sie hier ↗.

Fußnoten

1. Vgl. Majchrowska, Anna: Nechemiasz (Nechemia) Tytelman, in: Jewish Historical Institute. Oneg Shabbat Biographies, URL https://www.jhi.pl/en/articles/nechemiasz-nechemia-tytelman,6232 (27.11.2024). Siehe auch: Kassow, Samuel D.: Ringelblums Vermächtnis. Das geheime Archiv des Warschauer Ghettos, 1. Aufl., Reinbek bei Hamburg 2010. Im Nachkriegsprozess gegen den ehemaligen Shtern-Boxer Stanisław Shepsel Rotholc (Angeklagt wegen Kollaboration; im Warschauer Ghetto war dieser als Polizist eingesetzt worden) gaben Überlebende des Warschauer Ghettos an, dass es ihm gelungen sei, den Vorsitzenden des Shterns, Nekhemia Titlman, vor der Deportation zu retten, als sich dieser bereits auf dem Umschlagplatz befand. Vgl. Blecking, Diethelm: Rotholc, Stanisław, in: The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, URL https://encyclopedia.yivo.org/article/2153 (28.11.2024). ↥

von Lisa Reich ↗

Die dokumentierte Verhandlung erschien in „Di Fraye Yugnt“

„Di Fraye Yugnt“

Die Freie Jugend (Dt.)

, das Monatsorgan der proletarischen Jugend „Yugnt“ des Shterns

Shterns

Auch bekannt als Gwiazda (poln. für Stern) oder Gwiazda-Shtern (poln. und jidd. für Stern). Es war die Sportorganisation der linken Po’ale Tsiyon (auch: Po’ale Zion).

. Der Ursprung des Arbeitersportvereins „Shtern“ liegt in der 1920 in Warschau von der arbeitszionistischen Jugendorganisation „Yugnt“ gegründeten Sportgruppe namens Spartakus. Im Jahr 1923 erfolgte eine Fusion mit einer Gruppe namens Gwiazda, die sich aus Mittelschülern zusammensetzte. Der neue Verein erhielt den Namen Shtern. Die Etablierung des Vereins in der polnischen Hauptstadt fungierte als Katalysator für die Gründung ähnlicher Gruppen in anderen Regionen des Landes. Der Shtern war mit der Linken Po'ale Tsiyon verbandelt und teilte deren Haltung gegenüber Sozialismus, Jiddischismus

Jiddischismus

In den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts setzten sich osteuropäische Juden im Rahmen des sogenannten „Jiddischismus“ für kulturelle und national-politische Autonomie ein. Dabei wurde das Jiddische als zentrale Sprache eines angestrebten jüdischen Gemeinwesens betrachtet und nicht etwa als "Jargon", wie es die Hebraisten verstanden. Ein wichtiger Bezugspunkt dieser Bewegung war die Czernowitzer Sprachkonferenz von 1908, auf der das Jiddische erstmals offiziell als „nationale Sprache des jüdischen Volkes“ proklamiert wurde.

, Säkularismus und Zionismus. Die Aktivist:innen des Shterns waren dazu angehalten, sich dem Sozialismus zu verschreiben, nicht dem Sieg über rivalisierende Mannschaften oder der körperlichen Fitness um ihrer selbst willen. Shtern veröffentlichte Mitgliederbücher und weitere Materialien sowohl in polnischer als auch in jiddischer Sprache. Seit den 1920er Jahren unterstütze Shtern, anders als Morgnshtern, schon relativ früh den Boxsport. Der prominenteste Sportler des Shterns war der Boxer Stanisław (Shepsel) Rotholc

Stanisław (Shepsel) Rotholc

Stanisław (Shepsel) Rotholc (1912–1996) war ein jüdisch-polnischer Boxer, Champion im Fliegengewicht, der für den Shtern boxte. 1936 trat er bei den Olympischen Spielen für Polen an. Während der deutschen Besetzung Warschaus musste er mit seiner Familie im Warschauer Ghetto leben, wo seine Frau ermordet wurde. Im Ghetto war er als Polizist eingesetzt worden. Nach dem Warschauer Ghetto-Aufstand wurde er in ein Arbeitslager nach Deutschland verschleppt. Rotholc sowie sein Sohn Ryszard überlebten die Shoa. Im Nachkriegsprozess gegen den ehemaligen Shtern-Boxer (Angeklagt wegen Kollaboration aufgrund seiner Tätigkeit als Polizist) gaben Überlebende des Warschauer Ghettos an, dass es ihm gelungen sei, den Vorsitzenden des Shterns, Nekhemia Titlman, vor der Deportation zu retten, als sich dieser bereits auf dem Umschlagplatz befand.

[1], der zahlreiche Wettbewerbe im Fliegengewicht für sich entscheiden konnte. Neben dem Boxen förderte Shtern den Fußball, Tischtennis sowie weitere Sportarten und Aktivitäten. Bis Mitte der 1930er Jahre verzeichnete die Warschauer Abteilung des Shterns einen Anstieg der Mitgliederzahlen. Dieser setzte sich jedoch nicht fort, sondern führte zu einem Rückgang zwischen 1937 (ca. 700 Personen) und 1939 (ca. 400 Personen). Infolgedessen verlor der Shtern bis 1939 etwa 300 seiner Anhänger:innen. Jack Jacobs verweist darauf, dass der Bund 1938 und 1939 gute Wahlergebnisse in den Kommunalwahlen erzielte und Morgnshterns Anhängerschaft in diesen Jahren anstieg, während gleichzeitig ein signifikanter Verlust von Mitgliedern des Shterns zu verzeichnen war. Jacobs zufolge lassen sich aus den Wahlsiegen des Bundes Rückschlüsse auf eine grundlegende Veränderung in der politischen Orientierung der (sozialistischen) Jüdinnen und Juden ziehen. Seit der Mitte der 1930er Jahre sah sich der Sportverein Shtern, ebenso wie zahlreiche weitere jüdisch-sozialistische Sportvereine, einer zunehmenden politischen Repression durch die staatlichen Behörden sowie einem sich verschärfenden Antisemitismus ausgesetzt. In der Folge wurden landesweit zahlreiche für sportliche Aktivitäten genutzte Einrichtungen durchsucht und geschlossen, was die Vereinsarbeit erheblich behinderte. ↗ Mit dem deutschen Überfall auf Polen und dem Beginn des Zweiten Weltkriegs wurde der Sportbetrieb des Shterns ebenso wie jener anderer jüdischer Sportverbände und -vereine vollständig zum Erliegen gebracht. Eine Vielzahl dieser polnisch-jüdischen Athlet:innen wurden Opfer der Shoa.[2]

Die Verhandlung, die im Januar 1932 in Warschau stattfand, bietet aufschlussreiche Einblicke in die ideologische, soziale und kulturelle Dimension der proletarischen Sportbewegung im frühen 20. Jahrhundert. In einem Zusammenspiel von Anklage, Verteidigung, Expertenbeiträgen und Zeugenaussagen wurde die Rolle des Sports für die Arbeiterjugend kritisch hinterfragt. Obgleich der Shtern die Auffassung vertrat, dass ein spezifisch proletarischer Sport nicht existiere, und im Gegensatz zum Morgnshtern bereits zu Beginn seines Bestehens den Fußballsport förderte[3], wird in der vorliegenden Quelle gerade diese Sportart kritisch betrachtet. Dementsprechend zeigen sich auch innerhalb der linken Po'ale Tsiyon divergierende Positionen hinsichtlich der Sportpolitik, wie sie in diesem Zusammenhang zum Ausdruck gebracht wurden.

Die Anklage (I. Kener) formulierte eine deutliche Kritik an der scheinbaren Übernahme bürgerlicher Praktiken durch die proletarischen Sportvereine. Besonders wurde der sogenannte „Rekordwahn“ und die „Meisterschaftsmanie“ hervorgehoben, die als charakteristische Merkmale des bourgeoisen Sports galten (S. 11) und innerhalb der linken jüdischen Sportsphäre besonders vom Morgnshtern als Beweis für die Schädlichkeit des Fußballs angeführt wurden.[4] Ein zentraler Streitpunkt war die Frage, welche Sportarten sich überhaupt für die proletarische Jugend eigneten. Während die Dominanz von Fußball und Tischtennis als ungesund und wenig nützlich gebrandmarkt wurde, plädierte Kener für die Einführung „nützlicher“ Sportbereiche, wie Gymnastik, gemeinschaftliche Ausflüge, Schwimmen, Eislaufen, Leichtathletik und andere, die eine positive Wirkung auf den Gesundheitszustand der Arbeiterjugend haben würden (S. 11). Sport für die Masse lautete also seine Devise. Die Anklage argumentierte zudem, dass Fußball für die unzureichend ernährten und schwachen Jugendlichen des Proletariats ungeeignet sei (S. 11):

> „Fußballspiel und vor allem Fußballwettkämpfe – seien am wenigsten geeignet für den schlecht ernährten und geschwächten Organismus der jugendlichen Arbeiter und darüber hinaus, wenn jugendliche Arbeiter jeden Abend etliche Stunden Fußball spielen und an Shabbes den ganzen Tag, so wie es tatsächlich in der Provinz vorkomme, dann habe eine solche Art von Sport eine schädliche Wirkung.“ (S. 11)

Doch erfreute sich gerade diese Sportart unter den jungen (männlichen) Mitgliedern einer hohen Beliebtheit. Noch 1928 prahlte der Warschauer Shtern mit seiner Fußballsektion, der zu dieser Zeit fast 25 % seiner Mitglieder angehörten.[5] Für den Verteidiger Titlman stand es außer Frage, dass der Sport junge Arbeiter:innen für die Ideologie der Arbeiterzionisten zugänglich machte (S. 11).

Auch die Rolle der Kulturarbeit wurde von der Anklage, von Zeugen und der Verteidigung thematisiert. Die Sportabteilung hätte es versäumt, politische Bildung und ideologische Schulung ausreichend zu integrieren (S. 11 und S. 12). Die Verteidigung räumte ein, dass dies teilweise an der fehlenden Unterstützung durch die politische Organisationen selbst lag. Die proletarische Sportbewegung wurde also nicht nur als physisches, sondern auch als ideologisches Instrument betrachtet: Sport sollte zur Politisierung und Bewusstseinsbildung beitragen und die Arbeiterjugend für den revolutionären Kampf mobilisieren.[6]

Ein weiterer, nicht minder zentraler Aspekt war die Bedeutung sportlicher Körperlichkeit im Kontext des Klassenkampfes und der Abwehr von Antisemitismus. Die sozialistischen Sportvereine sahen eine gut entwickelte Körperlichkeit nicht nur als Mittel zur physischen Stärkung der Arbeiterjugend, sondern auch als symbolisches und praktisches Werkzeug im Klassenkampf. Hier waren sich Morgnshtern und Shtern einig: Eine starke, gesunde Arbeiterklasse war ein zentraler Bestandteil der revolutionären Vision und zugleich wurden

körperliche Stärke und Disziplin zu einem Mittel, um gegen stereotypische Darstellungen von jüdischer Schwäche oder Passivität sowie gegen antisemitisch motivierte Gewalttaten vorzugehen.[7] Die sportliche Erziehung wurde also nicht nur zur Erziehung der Jugend, sondern auch als Antwort auf die sozialen und politischen Herausforderungen der Zeit verstanden.

Während der Verhandlungen kam es auch zu heftigen Diskussionen, die unter anderem die Spannungen der verschiedenen Fraktionen innerhalb dieser Bewegung widerspiegeln, die hier von den sogenannten „Roten" angeführt wurden. Diese Anhänger warfen so z.B. dem Shtern vor, in der ZRSS

ZRSS

Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych Rzeczypospolitej Polskiej (ZRSS) (Dt.: Polnischer Arbeitersportverband) oder auch (ZRSS RP) bestand zwischen 1925–1939 und 1945–1948.

vertreten zu sein (S. 12). Der Shtern war maßgeblich an dem Aufbau des ZRSS beteiligt gewesen, in der die polnischen Sozialisten (P.P.S.) die Führung innehatten. Der ZRSS unterhielt zum Teil positive Beziehungen zu polnischen bürgerlichen Sportvereinen sowie zur für die körperliche Erziehung zuständigen Regierungsbehörde. Der Shtern missbilligte diese Beziehungen, blieb aber im ZRSS, auch nachdem dieser einige linke Sportvereine ausgeschlossen hatte.[8] Diese Konflikte, die sich in Anschuldigungen und gegenseitigen Vorwürfen äußerten (S. 12), verdeutlichen auch an dieser Stelle die Fragmentierung der Arbeitersportbewegung.

Im Allgemeinen wirft die Verhandlung über die proletarischen Sportvereine ein Licht auf die komplexen ideologischen und organisatorischen Herausforderungen der Arbeiterbewegung in der Zweiten Polnischen Republik. Sie zeigt, wie stark der Sport als kulturelles und politisches Feld umkämpft war, und verdeutlicht die Ambivalenz zwischen der Integration von Massenkultur und der Bewahrung proletarischer Ideale. Die gefällten Urteile, insbesondere die Forderung nach einer diversifizierten sportlichen Betätigung und verstärkter Kulturarbeit, zeugen von dem Bemühen, den Sport als integralen Bestandteil des Klassenkampfes zu gestalten. Die Quelle bietet somit einen wertvollen Beitrag zur Erforschung der sozialen und politischen Dynamiken innerhalb der proletarischen Kulturbewegung.

Fußnoten

1. Vgl. Blecking, Diethelm: Rotholc, Stanisław, in: The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, URL https://encyclopedia.yivo.org/article/2153 (28.11.2024). ↥
2. Vgl. Jacobs, Jack: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung in Polen zwischen den Weltkriegen, in: Emanzipation durch Muskelkraft. Juden und Sport in Europa, hrsg. von Michael Brenner und Gideon Reuveni, Göttingen 2006, S. 97–110, hier S. 98-106. Vgl. auch: Jacobs, Jack: Shtern, in The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, URL https://encyclopedia.yivo.org/article/2182 (30.11.2024). ↥

3. Zit. nach: Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung in Polen, S. 100. ↥
4. Vgl. Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 100. ↥
5. Zit. nach: Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 100. ↥
6. Vgl. Gechtman, Roni: Socialist Mass Politics through Sport: The Bund's Morgnshtern in Poland 1926–1939, in: Journal of Sport History 26 (1999), Nr. 2, S. 326–352, hier S. 332. ↥
7. Vgl. Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 101–103. ↥
8. Vgl. Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 102. ↥

Zitation

Zitierempfehlung (historische Quelle)

Anonymus: אַ מישפעט [מישפט] איבער די פּראָלעטאַרישע ספּאָרט=קלובן. In: Di fraye yugnt 9 (1932), H. 3. S. 11-12. Zitiert nach: Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: https://www.copernico.eu/de/link/6790d48ac68397.08058970 (04-02-2026)

Zitierempfehlung (Übersetzung)

Anonymus: Eine Verhandlung über die proletarischen Sportvereine. Übers. von Lisa Glöckner: In: Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: https://www.copernico.eu/de/link/6790d48ac68397.08058970 (04-02-2026)

Zitierempfehlung (Kommentar)

Lisa Reich: Kommentar zu: Anonymus: אַ מישפעט [מישפט] איבער די פּראָלעטאַרישע ספּאָרט=קלובן. In: Di fraye yugnt 9 (1932), H. 3. S. 11-12. In: Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: https://www.copernico.eu/de/link/6790d48ac68397.08058970 (04-02-2026)

Lizenz

Der Inhalt der Quelle steht unter der Lizenz Public Domain Mark 1.0, ihre Übersetzung unter der Lizenz CC BY-NC-SA 4.0 , der Kommentar zur Quelle unter der Lizenz CC BY-NC-SA 4.0
Für abweichende Lizenzen und Rechte von Bildern siehe den jeweiligen Bildnachweis.
Wir bemühen uns um die Klärung aller Nutzungsrechte von digitalisierten Quellen und Abbildungen auf Copernico, gleichwohl kann es Unsicherheiten und Unklarheiten geben. Sollten Sie Rechte an einem hier gezeigten Werk haben, bitten wir darum, mit uns Kontakt aufzunehmen.